horizontų yra labai stipriai suardyti tarybiniu laikotarpiu, naikinant kapines ir įrengiant iki tol buvusio parko terasuotus takus. Labiausiai suardyti XVII–XIX a. horizontai.

Reformatų Square

In 2020, the archaeological investigation (34 trenches totalling 637.75 m^2) conducted on the grounds of Reformatų Square determined that a 15th-century cultural layer horizon and possible traces of settlement exist in the S and partly the centre of the park's grounds (trenches 2 and 11) (Figs. 4, 5, 7). Burials from the Reformed Church cemetery have survived in the central part of the square (Fig. 8). Based on the conducted investigation (trenches 11 and 27) the cemetery extends further E than had previously been thought (Fig. 10). In this part, second half of the 19th – early 20th-century stone paving (Fig. 6), which is likely the paved inner courtyard of the former consistory, was recorded considerably above the burials. A layer of varying intensity and thickness, clayey or with clayey rubble (Fig. 1), and probably connected with the Reformed church that stood in this part until its destruction in 1682, was recorded in the N and NW part of the park(trenches 4–6, 10, 16–18, 31). In the same area a horizon of grey sand with seams of lime or charcoal and second half of the 17th – early 18th-century finds (Fig. 2, 3) was recorded. It was the richest and most distinct in the NE part of the grounds. It is possible to make an assumption about the assignment of this layer to the fire, mentioned in historical sources, that was caused in this area by the mid-17th-century Russo-Polish War.

In evaluating the entire grounds of Reformatų Square, it should be stressed that a large part of the cultural layer horizons from various periods were greatly disturbed during the Soviet era when the cemetery was destroyed and terraced paths created in the park that had existed until then. The 17th–19th-century horizons have been disturbed the most (Fig. 9).

Dovilė Urbonavičiūtė-Jankauskienė

Aušros Vartų gatvė 21

2020 m. rugpjūčio–rugsėjo mėnesiais APC atliko detaliuosius tyrimus Aušros Vartų g. 21 pastate. Archeologiniai tyrimai vykdyti kasant naują rūsio patalpą, sujungsiančią P ir Š pastato korpusus.

Sklypas, kuriame vykdyti archeologiniai tyrimai, yra į Š nuo buvusios Vilniaus miesto gynybinės sienos ir Aušros vartų. Vilniaus miesto planuose XIX a. pradžioje aptariamo

1 pav. Detaliųjų tyrimų Aušros Vartų g. 21 planas: 1 – detaliųjų tyrimų vieta; 2 – 2016 m. tyrimai (A. Kalėjus); 3 – 2017 m. tyrimai (D. Antropikaitė); 4 – 2019 m. tyrimai (A. Kalėjus). R. Butrimaitės brėž.

Fig. 1. Plan of the excavation at Aušros Vartų St. 21: 1 – excavation site; 2 – 2016 investigation (A. Kalėjus); 3 – 2017 investigation (D. Antropikaitė); 4 – 2019 investigation (A. Kalėjus).

namo vietoje buvo 3 mūriniai pailgi namai, trumpais fasadiniais galais nukreipti į dabartinę Aušros Vartų gatvę. Iki XIX a. vidurio užstatymo situacija sklype keitėsi. Buvę pastatai nugriauti ir praplėstas gretimų, iš Š ir P esančių sklypų užstatymas. Dabartinis sklypo 21 trijų korpusų namas pastatytas XIX a. II pusėje – XX a. pradžioje.

Iki šiol šio Aušros Vartų g. 21 pastato teritorijoje tyrinėta tris kartus (1 pav.): 2016 m. P korpuso patalpoje A. Kalėjus vykdė žvalgomuosius tyrimus (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 396–398). Jų metu ŠV kampe ištirtas 4 m^2 plotas (1 šurfas), 1,2–1,4 gylyje fiksuotas 1,5 m storio XVI–XVII a. kultūrinio sluoksnio horizontas. 2017 m. D. Antropikaitė vykdė detaliuosius tyrimus, ištyrė 1,4 m^2 plotą (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 721). Tyrimų metu iki 1 m gylio fiksuotas archeologiškai nevertingas piltinės kilmės šviesiai pilkas sluoksnis su žvyro, molio priemaišomis, griuvenomis ir XX a. šiukšlėmis. 2019 m. A. Kalėjus vykdė detaliuosius tyrimus, kurių metu tirtos 5 perkasos, iš viso – 110 m^2. Tyrimų metu aptiktas 2,9–3,5 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio horizontai datuojami XVII–XX a. Įžemis pasiektas 1,2–2,8 m gylyje, pirminis reljefas statėjo R kryptimi link Aušros Vartų gatvės. Tyrimų metu rasta XVII–XIX a. datuojamų radinių ir grindinio fragmentas, atidengta XVII–XVIII a. mūrinė struktūra – buvusio rūsio patalpa bei laiptai.

Tirta būsima rūsio patalpa yra 8,2 m ilgio, 4,2–4,7 m pločio, orientuota R–V kryptimi. Iš viso tirtas 38,5 m^2 plotas. Tyrimų pradžioje iki 0,5 m gylio nuo buvusio grindų paviršiaus kastas XX a. datuojamas supiltinis pilkos žemės su smėliu, griuvenomis ir šiukšlėmis kultūrinis sluoksnis. Patalpos centrinėje dalyje, 26–56 cm gylyje nuo buvusių grindų paviršiaus atkastas Š–P kryptimi orientuotas arkinis pamatas, mūrytas iš 26x14x6–6,5 cm dydžio plytų. Arka

2 pav. Raginis žaidimo kauliukas. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 2. An antler game die.

0 5 cm

75 cm pločio, 70 cm aukščio. Pamato apačia – 1,5 m gylyje nuo mūro viršaus. Šis pamatas dalijo būsimą rūsio patalpą į dvi dalis: R patalpą A ir V patalpą B. Viršutiniame pilkos žemės ir griuvenų sluoksnyje patalpoje A ir B iki 50 cm gylio aptikti keli XVII a. buitinės keramikos, plokštinių koklių fragmentai.

Patalpos A PR dalyje 30 cm gylyje atkastas nedidelis stačiakampio statinio fragmentas (1,15x0,8 m dydžio, 53 cm aukščio), mūrytas iš 23,5x12x6,5 cm geltonos spalvos plytų. Veikiausiai tai XX a. pradžios požeminių komunikacijų šulinio ar maisto sandėliavimo konstrukcijos liekanos. Po juo 90 cm gylyje nuo buvusių grindų paviršiaus atkastas 1,9x1 m dydžio grindinio iš lauko riedulių fragmentas. Pašalinus grindinį, įžemio sluoksnyje 1,12 m gylyje išryškėjo ūkinė duobė 4 – 3,15x1,4 m dydžio, 1,12 m gylio, orientuota V–R kryptimi. Joje aptikta daug XVII a. buitinės keramikos ir plokštinių koklių fragmentų.

Likusioje patalpos dalyje iki 90 cm gylio kastas pilkos smėlėtos žemės su statybinėmis griuvenomis sluoksnis, kuriame aptikta nedaug XVII–XIX a. datuojamų radinių. 1,18 m gylyje V patalpos dalyje užfiksuota 22 cm skersmens stulpavietė. 1,35 m gylyje nuo buvusių grindų paviršiaus pasiektas smėlio įžemis. Jį pasiekus patalpoje išryškėjo ūkinės duobės 1 ir sutrūnijusios lentos kontūrai. Duobė 1 buvo 1,7x1,65 m dydžio, 1,01 m gylio. Duobės užpilde daug XVII a. buitinės keramikos šukių, dubeninių koklių fragmentų. Taip pat aptiktas iš rago pagamintas žaidimo kauliukas (2 pav.).

Patalpoje B iki 90 cm gylio nuo buvusio grindų paviršiaus kastas maišytas pilkos žemės ir smėlio sluoksnis. Jame aptikta XVII–XIX a. radinių: buitinės keramikos, plokštinių koklių fragmentų. Prie V sienos pamato fiksuotas iki 50 cm storio perkasimas – juoda žemė su degėsiais. Įžemis pasiektas 1,2–1,25 m gylyje, kur fiksuoti ūkinių duobių 2 ir 3 kontūrai.

Duobė 2 fiksuota patalpos B Š dalyje. Ji 1,15x1 m dydžio, 35 cm gylio. Duobės užpilde rasta daug XVII a. plokštinių koklių fragmentų ir nedidelis kiekis buitinės keramikos šukių.

Duobė 3 fiksuota patalpos B Š dalyje. Ji 1,4x1,1 m dydžio, 36 cm gylio. Duobės užpilde kasta ruda žemė, kurioje rasta daug XVII a. plokštinių ir dubeninių koklių fragmentų, peilio (?) kriaunų fragmentas.

Detaliųjų tyrimų metu fiksuotas 1,3 m storio supiltinis XX a. kultūrinis sluoksnis, po kuriuo įžemyje fiksuotos 4 ūkinių duobių ir 3 objektų kontūrai. Duobės įgilintos iki 1,65–2,86 m gylio nuo buvusio grindų paviršiaus.

Aušros Vartų St. 21

In 2020, an excavation (38.5 m^2) was conducted in the basement of the building at Aušros Vartų St. 21 (Fig. 1). The excavation to a depth of 26–56 cm from the surface of the former floor in the central part of the room revealed a N–S oriented arched foundation, which divided the basement room into two parts: E room A and W room B. The investigation recorded a 1.3 m thick, 20th-century fill cultural layer and, in the sterile soil under it, the contours of 4 storage pits and 3 objects. The pits went down to a depth of 1.65–2.86 m from the former floor's surface. A game die made of antler was discovered in pit 1 (Fig. 2).

Vitalija Veževičienė,
Martyna Remenčiūtė

Polocko gatvė 26

2020 m. atlikti žvalgymai bei detalieji tyrimai Vilniuje, Polocko g. 26, lietaus nuotekų kanalizacijos įrengimo vietoje (1 pav.). Šio straipsnio autorė 2019 m. sklype Polocko g. 26 atliko detaliuosius bei žvalgomuosius tyrimus ir žvalgymus. Detaliai ištirtas 136 m^2 plotas, žvalgomųjų tyrimų ir žvalgymų plotas sudarė 1546 m^2. Tyrimų metu nustatyta, jog sklypo gilumoje buvusi kalva, jos P šlaito dalis nukasta XVII a., čia buvo gaminama statybinė keramika. Teritorijos užstatymą iš P pusės ribojo kelias į Polocką, todėl vienintelis likęs būdas urbanizuoti teritoriją – statinti kalvos šlaitą. 1901 m. sklypo gilumoje statyta aludė, prieš statybą nukasus 2–4 m storio kalno šlaito dalį. Detaliai ištirto XVII a. vidurio – XXI a. pradžios kultūrinio sluoksnio storis 1,25–3 m, XIX a. šulinio (?) duobėje – daugiau nei 5 m. Archeologiškai

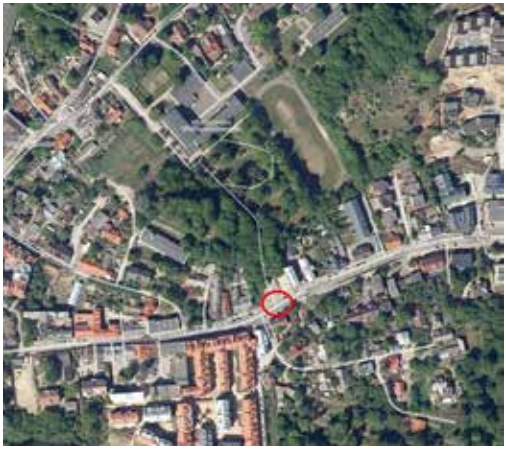

1 pav. Tyrimų Polocko g. 26 vieta. G. Rackevičiaus brėž.
Fig. 1. The investigation site at Polocko St. 26.